

sve ploče englberta hamperdinka

david albahari

Znam da mi nećeš poverovati, reče devojka, ali kada smo sami, on mi pušta Englberta Hamperdinka.

Ne, reče devojka, Englberta Hamperdinka! Ne mogu da verujem!

Da, reče devojka, ima sve njegove ploče i pušta ih redom, po vremenu objavljivanja.

Koliko je to ploča? upita devojka.

Kako ti misliš? reče devojka.

Koliko ukupno ima ploča? upita devojka.

O, reče devojka, ne znam. Ima dosta, ali ne znam koliko. Zašto?

Onako, odgovori devojka. Pomislila je: Ako mi sada kaže: U prvi mah došlo mi je da povratim, ali sada, posle toliko meseci, gotovo da ne primećujem šta svira, mislim –

U prvi mah, reče devojka, došlo mi je da povratim, ali sada, posle toliko meseci, gotovo da ne primećujem šta svira, mislim, sasvim je svejedno šta slušaš ako stvarno ne slušaš to što svira, u tom slučaju nema nikakve razlike između Englberta Hamperdinka i nju vejva, je li tako?

Da, reče devojka, tako je. Pomislila je: Ako mi sada kaže: Međutim, čini mi se –

Međutim, reče devojka, čini mi se da u svemu tome, u tome što pušta samo Englberta Hamperdinka, postoji nešto više, suptilnije, neki gotovo tajni proračun. Znaš li kako sam to utvrdila?

Ne znam, reče devojka.

Nije u pitanju samo raspored pesama, reče devojka, nego i raspored poteza. On u svaku pesmu proprati istovetnim potezima, razumeš šta hoću da kažem?

Ne razumem, reče devojka. Pomislila je: Ako mi sada kaže: Kako ne razumeš? On –

Kako ne razumeš? reče devojka. On ne ponavlja samo redosled pesama, nego i redosled svojih postupa. Svaki put kada sam kod njega, mi slušamo jedne iste pesme, ali i provodimo jedno isto veče. Ništa se ne menja. On je uvek jednako obučen, uvek u istom trenutku, uz određenu pesmu, donosi piće, uz određenu pesmu govori određene stvari, uz određenu pesmu se svlači.

A ti? upita devojka.

Šta? reče devojka.

Da li si uvek jednako obučena? upita devojka.

Ne, reče devojka, zamisli to. Naravno, tek kada sam treći put došla počela sam da shvatam obrazac. Drugi put sam bila odviše uzbuđena, ili prestrašena, da bih uvidela o čemu se radi, ali treći put, treći put već sam znala, ali ipak nisam znala šta da radim u vezi s odećom, pa sam četvrti put došla isto odevena kao prvi put, ali izgleda da to njemu ipak ništa ne znači, tako da peti put već više nisam znala u čemu sam bila drugi put, a šesti put sam došla sasvim drugačija, nikada nisam bila tako obučena, ali on nije ništa rekao.

Možda, reče devojka, možda mu uopšte nije važno ko dolazi. Pomislila je: Ako mi sada kaže: Ne, ne verujem –

Ne, reče devojka, ne verujem da je u pitanju bilo koja devojka.

Misliš li, reče devojka, da s drugim devojkama nije isti takav?

Ja sam mu prva devojka, reče devojka. Pre mene nije imao nijednu drugu.

Ko ti je rekao? upita devojka. Pomislila je: Ako mi sada kaže: On –

On, reče devojka. Ko bi mi rekao?

I ti mu veruješ? reče devojka.

A ti mu ne bi verovala? odgovori devojka.

Ne znam, reče devojka, zavisí. Pomislila je: Ako mi sada kaže:

Od čega? upita devojka.

Ne znam, reče devojka. Morala bih da budem s njim da bih znala. To se zna, to se ne pita.

Ja ga nisam pitala, reče devojka, sam mi je rekao.

Da, reče devojka, tako sam i mislila.

Zar je to loše? upita devojka.

Ne znam, reče devojka. Zavisí, ali ne znam od čega. Pomislila je:

Ja sam, znaš, reče devojka, htela to da promenim, ali to nije lako. Nije lako kada vidiš da neko s tolikom posvećenošću radi neke stvari, i ti sada treba da mu kažeš da nije tako, i da stvari ne izgledaju onako kako on misli da izgledaju već nekako drugačije, a ni ti ne znaš kako *doista* izgledaju. Da li znaš?

O, ne, reče devojka, to niko ne zna.

Ali treba da vidiš *izraz* na njegovom licu, reče devojka, treba da vidiš njegovo *celo* lice! Kada bi to videla, ne bi mogla tek-tako da predlažeš da sve izmenim.

Nisam to ni predložila, reče devojka.

Kada bi se *samo jedna* stvar promenila, reče devojka, sve bi se promenilo. Možda ni *on* više ne bi bio *on*.

Da, reče devojka, u pravu si. Pomislila je:

I ne samo to, reče devojka, ne samo to. Ako bi se sve to desilo, možda ni *ja* ne bih više bila *ja*. Razumeš?

Ne razumem, reče devojka.

Kako ne razumeš? upita devojka.

Jednostavno ne razumem, reče devojka.

Svejedno, reče devojka, *ja* ne bih bila *ja*, to je sve.

prevedena proza

zlatni soko

vincenzo pardini

Po osamljenoj kući vetar je zviždao na sve strane, kao kad pobesneli čovek počne da lupa šakom o kafanski sto. Dim s ognjišta širio se po sobi na sve strane, kao da je hteo da pobegne od sebe samog.

S kuhinjskog prozora mogli su se videti brežuljci i ogolela stabla, beživotna trava i šikara, sva iskrivljena pod udarima severca. Ali, po lepom vremenu, to mesto izgledalo je mnogo pitomije: svitanje bi ispunjavalo prozore uz sve jači refleks, koji bi se, praćen svetlom, pretvarao u dan.

Evaristo je osluškivao babine korake, a uskoro zatim, po kamenim stepenicama, začuli su se i mamini. Obmotavši oko sebe još čvršće kao sneg beo čaršav, on utonu u maštanje.

Zatim tiho (dve žene su, ko zna zbog čega, želele da se probudi što kasnije), spusti noge na pod, i bosonog priđe prozoru; kolenima dotaknu prozorsku dasku.

Jutarnji vazduh i čitav niz emocija doveli su ga u čudna i njemu do tada nepoznata stanja duše. Patio je jer nije uspevao da pronađe prave reči da sve to izrazi.

Spustio je gaće.

Dopadao mu se žučkasti mraz mokraće koji je prskao na sve strane. Trgnuvši se, uspeo je da poslednju kap usmeri na prozorsku dasku, i pomirisao je, sagnušvi glavu.

Na um mu pade Eugenia, devojčica koju je, iz uspešno odabrane zasede, video kako čući i piški: video je kako joj odande, između butina, šušti mokraća boje čaja, posle čega se devojčica, obrisavši se dlanom, digla, na brzinu navukla gaćice i dala se u beg.

Od tada ga je za Eugeniju vezivala neka, njemu neobjašnjiva, ljubav.

Evaristo baci pogled na livade, i on se zaustavi na planini-skrovištu biljaka i velikih ptica.

Oblici su iz apenijske vrhove plovili niski i pepejljasti, ali je nebo bilo plavo. U kasno jutro, planina bi posakrivala sve te lutilice po ko zna kakvim pećinama.

Evaristo bi s prozora, zaboravljajući na vreme, posmatrao kakvu divlju svinju ili fazane, kako se bešumno i oprezno izvlače iz čestara. U prvi mah bi se ponašali kao i sve druge životinje, sve dok ne osete na sebi nečije poglede, i tada bi, trgnuvši se, nestali. U pamet mu se, ka nešto neponovljivo, urazala divlja svinja, ružna i nakostrešena, neugodnog i nepoverljivog izgleda. Nikada mu nije pošlo za rukom da vidi lisiću, ali čuo je kako zavija kako urla, kao da se podsmeva.

Baba je izašla iz staje noseći vedro mleka, a mama je u polju kosila travu.

U njihovoj kući nije bilo muškaraca da se bave povrtarstvom, ali bi navraćali, naročito s večeri.

Evaristo bi čuo njihove glasove u podrumu. Često bi čuo i mamu kako se smeje, i osetio bi ljubomoru što se smeje na takav način. Bilo mu je zabranjeno da silazi u podrum, ali je kroz pukotine na vratima video stolice, sto i paravan.

Često bi se događalo da utone u san, dok bi se odzodao još čuli šumovi i glasovi.

Tih dana se završila i škola. Da bi stigao do nje, Evaristo je morao da pešači planinom, sve tamo do doline. Ali kako u odlasku, tako bi i na povratku uvek pronašao nekoga ko je išao istim putem. Kada bi išao sam, morao je da pazi da ne zakasni: sve ga je privlačilo, i vreme bi prolazilo a da on to i ne primeti.

Majke ostalih dečaka su ga svojim pogledima dovodile u nepriliku.

Čuo je kako je jedna od njih, razgovarajući sa susetkom, rekla: »To je sin one. ...« Ostatak su izrekle šapatom.

Iz šume se dizao hladan povetarac koji kao da je donosio svežinu planinskog snega. U zavisnosti od toga s koje strane je dolazio vetar, dolazili bi i zvuci zvonaca: stada su se napasala tamo gore, na ivici pašnjaka, pod samom planinom; tamo, odakle dolaze oluje.

Baci pogled prema nebu i, iz navike, prema litičama s gnezdimama. Kao i obično, oseti želju da krene u tumanjenje po šumama. Ali mama i baba su se uvek ljutile zbog toga, i on je baš pošteno morao da se potruži da ih ubedi da ga puste.

Dve žene su bile nezadovoljne možda i zbog toga što su želele da bude drugačiji, a ne neprestano sam, ponekad zanesen i ukočen kao kamen u uglu kolibe, dok uhodi i prisluškuje ko zna šta, ili hvata mrave pa ih zatvara u prazne kutije pilula s natpisom »Valda«.

Leti bi i kuću ispunio zrikavcima. Jedan od njih izdržao je u kuhinji nekoliko meseci. Prvih noći na prag zime, njegova pesma je postala tužna i plačna. Nikako nisu mogli da otkriju gde se zavukao.

Majka je počela (a to ga je strašno nerviralo) da ga češlja i da mu na uho šapuče sve one uobičajene gluposti, ali glasom drugačijim od onog koji je čuo kada bi razgovarala s muškarcima u podrumu.

»Juče sam videla učiteljicu. Pričala mi je o tebi. Rekla sam joj da vrlo lepo recituješ pesme. Hoćeš li joj izrecitovati neku od njih?«

– »Neću«.

– »Ali zašto?«

– »Otkud znam zašto!«

»Kaži mi bar o čemu razmišljaš po čitave dane?«.

»Ma...«.

»Kako to, ma; o nečemu moraš da razmišljaš«

»Ne znam o čemu razmišljam. Ali ponekad mi padne na pamet zlatni soko, onaj što ima gnezdo u pećini punoj vila i koga čak ni orao ne može da uhvati«.

»Ko ti priča o svim tim stvarima?«

»Tinke«.

I tog dana se uputio u šumu. Bio je zadovoljan zbog toga: predosećao je da će sresti Tinkeu.

Taj čovek s pulsirajućim i jako naglašenim venama na slepocnicama, stalno u nekom begu, ulivao mu je osećanje sigurnosti, i on se, i ne primećivši, identifikovao s njim. Nasuprot tome, ostali muškarci bi ga pozdravljali i obraćali mu se kao da hoće da mu komanduju. Tada bi osetio kako ga guše crvenilo u licu i bes. I razmišljao je kako bi za njega bilo strašno imati oca: razmišljajući o tome, nikako nije mogao da ga zamisli drugačijim od Tinkeu.

Susreo se s lovcem (»Ko se voli, taj se sanja« – pomisli Evaristo) u hrastovoj šumi. I Tinke, koji nikada nikoga nije pozdravljao, već odmah počinjao razgovor: reče: »Po jednoj staroj, mudroj izreci, koju malo njih zna, onaj kome bi pošlo za rukom da ulovi zlatnog sokola ili da ga pronađe ubijenog od kakve životinje, uspeo bi da izbegne mnoge nesreće u životu«.

Evaristo nije baš sasvim shvatio značenje reči »nesreća«, ali je nekom dečijom intuicijom osetio da to znači izbeći sve ono što bi moglo da usmrti čoveka.

Tinke je zatim, s dve puške o ramenu i s bodežom o pojasu, poskakujući, krenuo dalje.

Okrenuvši se, Evaristo se i sam za tren oka nađe pred Eugenijinom kućom. Pogleda na sve strane, ali je ne opazi. Obuzeće ga uzbuđenje i neko zadovoljstvo, a uz to i još nešto što nije umeo da objasniti.

Hodao je po zelenišu prepunom paprati i žutilove trave. U vazduhu se osećao miris biljaka. U tišini

koja je vladala, on baci pogled na stabla koja kao da su se razmicala i propuštala senke drmskih razbojnika i velikih livada s divljim konjima.

Napravivši štap od drenovine (a imao ih je već čitavu kolekciju), počeo da pretražuje po žbunju: lagano su se ukazivali mrki klobuci pečuraka koje su u donjem delu bile žute kao gušćija koža. Brao ih je i slagao u kesu. Rojevi mušica su zujali oko cvetova. Odjednom začu neki glas u vazduhu, a to ga ne iznenadi, jer mu se često događalo kada je bio sam. Odgovarajući, on diže glavu i baci pogled prema kestenovim granama.

I ne želeći to, baci pogled prema liticama: zlatni soko je, kao za inat, leteo prema orlovom gnezdu. Kao i obično, leteo je sam, a umesto perja, kao da je imao mnogo perli. Zatim se okrenu i odlete iza »Stena vetrova«.

Evaristo oseti jezu po telu, kao da je poliven ledenim valom. I prokle Tinkea jer je bio najbolji lovac u dolini.

Stigao je pod stene s gnezdima, stene u obliku luka, s kojih je kapala voda. Ali mada se trudio, ne ugleda ni sokola ni orla.

Pričalo se da se tamo na časak pojavila vila i da je odmah zatim nestala iza velikih trava. Za trenutak se na nebu uzdigao zlatni soko: to ga je vila slala da svojim letom, govorili su stari, prenese poruke i dobre želje gorštacima.

Evaristo se vratio kući kada je horizont već bio ispunjen zalaskom sunca: glečeri i tirkizne planine kao da su hteli da potisnu noć i zalazak sunca, toliko su se jasno ocrtavali na nebu.

Mama i baba ga pohvališe zbog pečuraka i nagovoriliše ga da ode da se odmori. Posle večere, kao i obično, sede u ugao blizu ognjišta. Iako je još uvek bilo leto, noć je ipak bila sveža. Posmatrao je kako plamenovi gore i kako se pretvaraju u pepeo. Okolo mrak: gaseći se, slabi plamčići kao da su hteli da progutaju i senke stola, stolica, naćvi.

Iz podruma dopreše šumovi. Mame nije bilo, a baba ga je požurivala na spavanje.

Svici su se iskrili na prozoru. Iz pravca sela dopirali su šumovi i žubori. Mesec se pojavio, strašan i nestvaran izvirujući iza crnih planina. Lagano se uzdizao i pretvarao u sjajni krug.

Evaristov san bio je isprekidan i lagan. Kao čopor pobesnelih pasa, smenjivali su se snovi i misli pretvorene u fantazme.

Pred zoru je pogledao kroz prozor: po livadi su se kretale životinje. Ako bi se približile senkama šume, nestajale bi, a ponovo bi se pojavile udaljujući se. Nekoliko njih, odvojivši se od krda, podižu njuške u vazduh i odjednom započe glasom rog o rog. U još nejasnom svetlu rane zore, moglo se videti kako su se stezale, mrsile, savijale te životinje veće od koze i vrlo hrabre. Evaristo je osetio prešao ostaje bez daha, a neki čudan, jak i do tada nepoznat bol, počeo da ga golica u grlu. Jedna od životinja koje su se borile stropostala se na zemlju. Ostale su se zaustavile, nepomične kao kamenje skotrljao s planine. Zatim trkom, s pobednikom na čelu, krenuše prema šumama.

Okrugla i blistava senka kao da počeo da dotiče uginulu životinju. Evaristu se zavrtelo u glavi i oseti bol i grebanje u grlu. Učini mu se kao da prisustvuje zabranjenoj predstavi i obuže Bellan neko osećanje krivice prema svemu i svima.

Izenada, kada je senka postala blistava, niska i koncentrisana, životinja podiže glavu i uz trzaj, čitavo telo. Ali ne krenu prema šumi, nego put pećine s vilama. Neki maćak, pretrčavši na brzinu stazu, sakri se u grm.

Pojavio se orao, koji je izgledao još veći, i poleteo prema vrhovima Apenina. Odjednom, iznenada promenivši pravac, polete prema kestenovoj šumi: zlatni soko je lebdeo nad vrhovima drveća. Orao počeo da ga sledi na udarajući krilima. Nasuprot nežnom zelenilu ranog leta i čistom nebu zore, izgledao je još crniji. Ostale ptice učutaše, samo je neka kreja graktala kao da se ismeva.

To popodne dečak krenu u potragu za pečurkama. Na momente bi bol u grlu minuo, a zatim bi osetio neku vrućinu u glavi, i činilo mu se kao da će mu se rasprsnuti slepoočnice, a miris krvi mu je ispunjavao nozdrve. Pojede nekoliko jagoda i oseti gorčinu u ustima. Krenu još dublje u šumu i naiđe na vreli izvor čija je voda imala ukus sumpora; pio je sve dok se nije zasitio.

Vraćajući se istim putem, u jednom udubljenju opazi oblak muva. Krenu u tom pravcu i ugleda nešto u travi. Hodao je ne dišući: pred njegovim nogama nađe se zlatni soko krila rastvorenih kao na krstu, s ranom na glavi, a iz utrobe su kapale crvene i beličaste niti. Ali kandže su bile nepovređene i lagano su podrhtavale, kao da bi htele da stegnu ili zadrže neke nevidljive elemente. Podiže ga: s kljuna kanu nešto služi.

Zbrkana osećanja ošamutiše dečaka. Sokolovo perje svetlucalo je kao niz zlatnih pločica.

Kod kuće su se i mama i baba zbunile i počeoše da govore šapatom.

Predveče, oslanjajući se o svoj štap i klataći se, dođe seoski kepec: on, koji je pre svih mogao da prođe u tajne i da ih sazna, a sem toga je bio i srećne ruke u svakom poduhvatu. Osmotrivši zlatnog sokola, namršti čelo. Zatim preuze na sebe brigu da ga preparira.

Jednog jutra Evaristo ne ustade iz kreveta: u grlo kao da se zabolo stotinu igala. Zabrinute, mama i baba mu donesoše u postelju šolju toplog mleka.

U toku dana kepec donese zlatnog sokola, objašnjavajući da je uspeo da ga sačuva i pored toga što su mnogi pokušavali da mu ga ukradu. Tako ga je vešto preparirao – poluotvoren klju, krila lako raširena, a iznad hrastova grančica – da je izgledao kao živ.

Dečak osmotri sokola u zelenkastoj sumaglici: sve mu se izmešalo, jedino je soko i dalje lebdeo po sobi. Neko mu je opipao čelo i pomilovao ga: bila je to neka ruka, meka i namirisana parfemom s dodatkom limuna. Zatim začu i glas: »To je difterija«.

U kući je zavladao metež. S tim u ušima, Evaristo usnu. Spavao je praznim i crnim snom. Probudio ga jak bol, kao da mu omčom stežu grlo. Učini mu se da je već dan, svetao i zapaljen, dan koji je privukao zvezde i mesec, a oni su svetleli još jače nego sunce. Zatim, uz tutnjavu, začu neki strani glas kako govori: »Tu se traži vešt čovek, ali zaista vešt«.

»Lovac Tinke koji goni lisice i zečeve«, odgovorioše mu.

Na dečakovo čelo i glavu spustiše se tanki i meki prsti. Kada su se udaljili, na prozorskom oknu pojavio se lagana senka, kao paučina.

Na gumnu se moralo sakupiti mnogo sveta, i čulo se kako govore o Tinkeu.

Evaristu se učini kao da je na žeravici, usred dima u kakvoj ugljari. Zatim oseti bol na boku: možda je to neki pas nasrnuo, pas koji mu je već dugo mutio misli.

Progutao ga je mrak, kao da je utonuo u tamu pećine. Nekoliko dana posle toga, iznemoglim glasom upita mamu:

»A zlatni soko?«

»Pozeleo ga je onaj ko je zbog tebe za tren oka prešao planine i doline!«

Evaristo zaplaka gušeći se vrelim suzama.

Čitav njegov život (dvadeset godina posle tog dana, kao usamljena lutilica ubijen je na periferiji nekog grada), bio je ispunjen upozorenjem da bi, da je zlatni soko ostao njegov, sve moglo da krene drugačije tokom.

Vincenzo Pardini, *Il felco d'oro*, Arnoldo Mondadori Editore, Milano 1983).

* Beleška i prevod: S. Bellan Falletti

Beleška o piscu

Vincenzo Pardini je rođen 1950. u blizini grada Luka (Lucca). Pripada generaciji najmlađih italijanskih pisaca, koji tek treba da se nametnu čitalačkoj publici. Prevedena pripovetka, umnogome karakteristična za ovoga autora, objavljena je u istomenoj zbirci »Zlatan soko«. To je prva zbirka mladog pisca, mada je do sada objavljivao u najboljim italijanskim književnim časopisima (»Nuovi argomenti«, »Paragone« i dr.). Za Pardinija pripovetka ili priča nikada nije sama sebi svrha: cilj nikada nije prikazati samo događaj; smisao se otkriva tek i samo u sklopu s čovekovom sudbinom, a ona je gotovo uvek povezana s prirodom. Priroda kao da je odlučujući faktor u realizaciji te sudbine, no ipak je i ona bezlična i neraskidivo vezana za čoveka. U tom prstenu javljaju se, mada retko, i ženski likovi, koji gotovo uvek imaju sekundarnu ulogu.

ubijači osa

tomislav marijan bilosnić

Išli kralj, kozorozl, i Goran Babić

Razgovore vodimo kao gospode, besmislene. Pokazujemo nemir, i šutimo. Prvo što pitamo: duhovi, mogu li u zvijezde ući, ili su u zvijezde zavukle se životinje. Išli kralj, čovjek jedući zemlju, jedući zrak, postao trbuh. Treba li golom srcu dugo da umre. Spor rješavamo skidanjem krune, štita koji se ocrtava kao sjena čempresa. Između dva zuja osa nekada su bili ljudi, sad gušteri bruse repove. Visoki kozorog, od kojeg nam se zavrti, zakratko svuče rog.

U kući ljeta smišljamo nerad. Povelje tražimo, stare knjige, i pisma, i svaku drugu utjehu. Današnji dan prati drugi, već sutrašnji, kao što dvorjanici prate kralja izmjenjujući se mučno. U pamćenju mračno pojavi se dno. Tad uspomene pišemo u kojima pokojnici zbore, i vraćaju se noću. Pod krevetom krijemo pauka i prigušeno s njim razgovaramo. U vrtu uštap djecu uznemirio, osjećaju noć pretvorenu u glasove životinja.

Ujutro vidimo ribe, smokve, i puževe, vidimo rogače, i masline kao sudbinu, koja korača ispred očiju. I kuja je krenula na put za Korinjak, međ' zubima plivaju joj srdele. Skorpioni uhvatili se za kamenje, trzaju se na dodir vode. Na podnevnom suncu presavijaš novine, ose padaju razorene, bez otpora. Kad tako ih ubijaš dozivaš mrave.

Naokolo samo otpala krila, i zuj. A mogli smo tresti bajame na raštrkanom suncu. Sad sudac si koji sudi, šuti i putuje, nestaje, ne govori, živi dovoljno i bolno s tijelom punim soli. Da i ja ubijem leptiricu što zalijepila se za prozorsko staklo, što ulazi u kuću i udara o svjetlo?

Iž, kolovoz '82.